

Ekonomiutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2023—2026

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2023—2026 (SRR 2/2022 rd): Ärendet har lämnats till ekonomiutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 19.5.2022.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- finansråd Jukka Railavo, finansministeriet
- direktör Matti Okko, Statens revisionsverk
- seniorekonom Arto Kokkinen, Statens revisionsverk
- rådgivare Jarkko Kivistö, Finlands Bank
- direktör Jussi Vauhkonen, Finlands Akademi
- Head of Impact Assessment Jari Hyvärinen, Business Finland Oy
- generaldirektör Timo Ritakallio, OP Gruppen
- strategidirektör Laura Juvonen, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- direktör, chefekonom Penna Urrila, Finlands näringsliv rf
- chefekonom Ilkka Kaukoranta, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- ekonomisk expert Petri Malinen, Företagarna i Finland rf
- forskningshandledare Ilkka Kiema, Forskning om arbete och ekonomi LABORE
- ekonomisk expert Jussi Ahokas, forskningsenheten BIOS
- professor Esa Vakkilainen, Villmanstrand-Lahtis tekniska universitet LUT
- professor Roope Uusitalo
- arbetslivsprofessor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens ekonomiska forskningscentral
- professor Niku Määttänen, Helsinki Graduate School of Economics
- verkställande direktör Aki Kangasharju, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Centralhandelskammaren.

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Inget yttrande av
- Statskontoret.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

De offentliga finanserna – tillstånd och utsikter

Planen för de offentliga finanserna har utarbetats under förhållanden där störningar i utbudet och efterfrågan på råvaror och energi har skapat omfattande osäkerhet i ekonomin. Den senaste tidens kriser, som även återspeglas i ekonomin — coronapandemin och Rysslands angrepp på Ukraina — har konsekvenser både på kort och på lång sikt. Dessa, tillsammans med den långvariga återhämtningen, har bidragit till inflationsutvecklingen genom att få den att accelerera.

I den låga räntemiljön under de senaste åren har statens ränteutgifter varit påfallande låga. Förnyelsen av länepositionerna har i praktiken skett genom att lån med nettoränta har bytts ut mot räntefria lån. Under våren har räntorna dock börjat stiga. Å andra sidan har den ökade inflationen dämpat ökningen av skuldkvoten genom att minska den offentliga skuldens reella värde. Den ökade inflationen tyder också på att det inte längre finns så mycket arbetskraft och andra resurser att tillgå, och därför kan produktionen inte öka lika snabbt i framtiden. Detta kommer också att försvaga utsikterna för Finlands ekonomi.

Utöver detta är det anmärkningsvärt att den kraftiga skuldsättningen inom den offentliga ekonomin kan höja Finlands räntenivå också på grund av att riskpremien för lånen stiger i takt med skuldbeloppet. Det är därför möjligt att bedömningarna av den ekonomiska utvecklingen i planen för de offentliga finanserna visar sig vara alltför optimistiska.

Det är sannolikt att man måste öka försvarsutgifterna avsevärt också på längre sikt. När tilläggsatsningarna på försvaret görs under en tid då alla andra vidtar motsvarande åtgärder, kan man förvänta sig att kostnaderna för anskaffningarna stiger. Det är särskilt viktigt att se till transparensen i kostnaderna för anskaffning, underhåll, drift och framtida investeringar i F-35-systemet.

Finanspolitiska regler

Syftet med de finanspolitiska reglerna är att dämpa tendensen till underskott i de offentliga finanserna, stärka förtroendet för förvaltningen av de offentliga finanserna, hålla nere kostnaderna för den offentliga skuldsättningen och säkerställa att de offentliga finanserna är hållbara på lång sikt. Kommissionen följer finanspolitiken på alla nivåer av de offentliga finanserna med hjälp av fyra kriterier: underskott på högst 3 procent, skuld på högst 60 procent i relation till hur stor ekonomin är, strukturellt underskott på högst 0,5 procent och tillväxttakt i utgifterna som motsvarar högst tillväxttakten i den nominella bruttonationalprodukten.

I regelverket gjordes på grund av coronapandemin ett undantag som gör det möjligt för medlemsstaterna att tillfälligt avvika från den anpassningsbana som syftar till uppnåendet av det medelfristiga målet för de offentliga finanserna, förutsatt att detta inte äventyrar hållbarheten i de offentliga finanserna på medellång sikt. Undantagsklausulen förväntas upphöra att gälla i slutet av

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

2022, men frågan bedöms ännu i ljuset av kommissionens vårprognos. Enligt den utredning som fått är det uppenbart att undantaget på grund av den situation som Rysslands angrepp orsakat förlängs i någon form också 2023.

Det har varit befogat att avvika från de finanspolitiska reglerna i en så exceptionell situation som coronakrisen. Satsningarna på stödåtgärder under coronapandemin gjordes utan begränsningar av den statsfinansiella ramen och delvis också utanför ramen, med stöd av bland annat undantagsförfarandet för budgetramen i regeringsprogrammet. Om avvikelsen blir bestående finns det ändå risk för att nyttan med reglerna går förlorad. Underlåtelse att iakttä utgiftsramen inverkar sannolikt också på finansmarknadens syn på Finlands skuldhanteringsförmåga.

Sysselsättning

Åtgärder för att förbättra sysselsättningen är enligt regeringens riktlinjer den viktigaste enskilda faktorn för att stärka de offentliga finanserna. Därför vore det till skada om målet inte uppnås. På detta sätt uppnås sysselsättningsmålet i regeringsprogrammet med framgång. Trenden för sysselsättningsgraden var i februari i år 74 procent.

De beslut som krävs för att de långsiktiga sysselsättningsmålen ska kunna nås bör vara prioriterade med tanke på uppnåendet av effektmålet och därför att förlängda arbetslöshetsperioder har en försvagande effekt på individens arbetsförmåga och sysselsättningsmöjligheter.

Ekonomiutskottet understryker att särskilt på lång sikt är arbetskraftsinvandring ett viktigt element i Finlands ekonomi. Också myndighetsprocesserna måste kunna möta det behovet.

FoUI och hållbar tillväxt

Ekonomisk hållbarhet förutsätter också ekologisk och social hållbarhet. Ekonomiutskottet påpekar att de politikåtgärder och mål som hänger samman med dem bör vara fast integrerade i planeringen och utvärderingen av de offentliga finanserna. En övergripande granskning är viktig också för att man på så sätt undviker metoder som är motstridiga eller kullkastar varandra. Utöver klimatmålen inverkar insatser för att främja biodiversitet och resurssmart minskning av konsumtionen på vilken typ av ekonomisk aktivitet som är lönsam. Samtidigt erbjuder sektorerna för nya energisystem, boende, transporter och jord- och skogsbruk många möjligheter att etablera ny företagsverksamhet. För att Finlands ekonomi ska vila på en hållbar grund är det viktigt att skapa en motiverande miljö för forskning, utveckling och innovation och att satsa tillräckligt mycket offentliga medel på den verksamheten.

Med tanke på förnyelsen är det väsentligt att kunna skapa nya lösningar som kan kommersialiseras och dimensioneras för den internationella marknaden. Långsiktiga satsningar på forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet intar en central roll när det gäller att svara på globala utmaningar och förändringar i företagens verksamhetsmiljö. Den bästa kompetensen och lösningarna på omfattande utmaningar nås genom omfattande samarbete, och därför bör också de nationella stödinstrumenten sporra till internationalisering.

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Innovationsverksamhet är ofta så riskfyllt att det inte går att få privat finansiering på genomförbara villkor och privata aktörer kan inte skapa ett tillräckligt brett nätverk med största möjliga effekt för den samhällsekonomiska utvecklingen. Därför är det viktigt att förmågan till förändring också stöttas med offentliga resurser, särskilt med investeringar i utbildning.

Ekonomiutskottet upprepar sin ståndpunkt från sitt färska utlåtande (EkUU 23/2022 rd — SRR 1/2022 rd), nämligen att det effektivaste sättet att stödja näringslivet är att en skapa stabil, motiverande och förutsägbar lagstiftningsmiljö. Stöden ska vara ett urval av metoder som behandlar företagen lika, erbjuder dem nya möjligheter och motiverar dem att arbeta för tillväxt, sysselsättning, konkurrens och produktivitetslyft.

Digitalisering

Ny teknik kan ge upphov till möjligheter för sådana myndighetsprocesser och andra processer som det inte har varit möjligt att genomföra digitalt bland annat på grund av osäkerhetsfaktorer som hänför sig till säkerställandet av transaktionernas riktighet. Den digitalisering som är under utveckling kan således antas ge effektivitetsvinster även inom den offentliga förvaltningen. Trots de positiva sidorna med utvecklingen måste man komma ihåg att samhället inte kan utvecklas uteslutande på de villkor som gäller för personer som kan hålla jämna steg med den tekniska utvecklingen. Myndighetstjänsterna bör ordnas så att de fortfarande är tillgängliga för medborgarna också på annat sätt än genom digitala medel.

Ekonomiutskottet påpekar att de lagstiftningsreformer som under den senaste tiden varit under behandling i utskottet och som vid sidan av andra mål syftat till att effektivisera den offentliga förvaltningen bland annat genom förenkling av funktioner och bättre utnyttjande av digitalisering har inneburit ökade behov av personalresurser inom förvaltningen. Ekonomiutskottet påpekar att digitaliseringsutvecklingen ser ut att ta sig uttryck på detta sätt särskilt i fråga om registerprojekt. Till exempel ett positivt kreditupplysningsregister (RP 22/2022 rd), vars bärande tanke är att stärka kunskapsunderlaget för kreditgivningen genom sammanslagning av befintliga databaser, verkar permanent förutsätta en ökning med över 60 årsverken vid Skatteförvaltningen.

Slutsatser

Rysslands angrepp på Ukraina påverkar Finlands ekonomi genom att utrikeshandeln minskar, osäkerheten ökar, energi- och råvarupriserna stiger och produktionskedjorna störs. Krigets konsekvenser varierar branschvis och områdesvis, och exempelvis konsekvenserna för turismen och östra Finland är kraftiga. Även om det är motiverat att finansiera de direkta utgifter som uppstår till följd av krisen genom skuldsättning, i synnerhet i en låg räntemiljö, bör skuldkvoten minskas när förhållandena normaliseras. Omfattningen av de ekonomiska konsekvenserna beror i sista hand på krigets och sanktionernas omfattning och varaktighet samt på hur snabbt den förlorade handeln och affärsverksamheten med Ryssland kan ersättas på andra marknader. Den ekonomiska utvecklingen påverkas också av huruvida stödåtgärderna för den ekonomiska politiken syftar till att minska krigets ekonomiska konsekvenser för näringslivet.

Det är det viktigt att insatserna för att stärka ekonomins tillväxtpotential är i jämvikt med stödet för grön omställning och ekonomisk motståndskraft mot störningar. I nyckelposition är stärkan-

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

det av kompetensen, Finlands attraktionskraft ur de internationella experternas och investerarnas synvinkel, arbetskraftsinvandringen, en tillräcklig nivå på forsknings- och utvecklingsfinansieringen, effektiviseringen av innovationssystemet och säkerställandet av jämlika utgångspunkter för konkurrensen.

Finland behöver tillväxtstödjande FoU-investeringar samt investeringar i grön omställning och digitalisering samtidigt som man måste kunna svara på det ökade vård- och omsorgsbehov som åldrandet orsakar. I planen för de offentliga finanserna (av den 13 april 2022) har man inte tagit ställning till möjligheten att anpassa tidtabellerna för grön omställning till den rådande geopolitiska situationen eller till den europeiska inflationsutvecklingen, särskilt höjningen av energipriset.

En central utmaning för de offentliga finanserna är hållbarhetsunderskottet till följd av befolkningens stigande medelålder, som förvärras av det permanenta underskottet i den offentliga sektorn, som har kvarstått även under uppåtgående perioder. Att uppnå en finansiell ställning enligt det medelfristiga målet skulle räcka till för att stabilisera skuldkvoten, men inte för att synligt minska den. Under trycket att öka de åldersrelaterade utgifterna är det viktigt att kritiskt granska effekterna av de offentliga utgifterna. Under dessa omständigheter är det viktigt att kunna prioritera de uppgifter som produceras av den offentliga sektorn och granska vilka prestationer som verkligen hör till den offentliga sektorns uppgiftsområde.

Utan strukturella reformer är välfärdsstatens grundläggande lösning inte hållbar i förhållande till förändringen i befolkningsstrukturen och samtidig avtagande ekonomisk tillväxt. Ekonomiutskottet anser att den offentliga skuldsättnings förhållande till bnp bör stabiliseras för att framtida utgiftsbehov och kriser ska kunna förutses och för att den finländska ekonomins motståndskraft mot störningar ska kunna förbättras. Kriserna har visat hur viktigt det är för en liten ekonomi som Finland, som är utsatt för externa chocker och lider av hållbarhetsunderskott, att försöka stävja skuldsättningen inom den offentliga ekonomin och skapa spelrum i finanspolitiken. Frågan om Finlands resiliens när det gäller att möta olika oväntade kriser går slutligen tillbaka på de ekonomiska buffertar med hjälp av vilka det är möjligt att trygga att medborgarnas grundläggande behov tillgodoses även i exceptionella situationer.

Med beaktande av Finlands betydande långsiktiga hållbarhetsunderskott och behovet av beredskap inför kommande lågkonjunkturer påskyndar ekonomiutskottet de strukturella reformer som stärker förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och den offentliga ekonomin.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Helsingfors 13.5.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sanni Grahn-Laasonen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Janne Sankelo saml
medlem Veikko Vallin saf
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Olli Immonen saf
ersättare Kai Mykkänen saml
ersättare Heikki Vestman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Planen för de offentliga finanserna anger målen för de offentliga finanserna på medellång sikt. Det är förståeligt att man kan bli tvungen att göra även betydande modifikationer i de mål som skrivits in i samband med störningar som coronapandemin eller kriget.

Målen för planen för de offentliga finanserna innehåller inga klara synpunkter på de ekonomiska anpassningsåtgärderna. Det är viktigt att en liten öppen ekonomi som Finland har ekonomiskt spelrum med tanke på olikartade och oförutsedda kriser. Om det inte finns något sådant ekonomiskt spelrum kan meningsfull flexibilitet i händelse av ekonomiska störningar bli ouppnåelig, till exempel på grund av osäkerheten på finansmarknaden.

Finansieringsvillkoren har varit gynnsamma. Europeiska centralbanken har genom sina penningpolitiska stimulansåtgärder strävat efter hålla räntorna på en låg nivå. Den har minskat euroländernas lånekostnader.

De finansiella förhållandena håller på att minska på grund av den senaste tidens utveckling. Sedan det ryska angreppskriget inleddes har inflationsproblemen ökat och ECB har redan meddelat att den kommer att strama åt sin penningpolitik. Detta har synts på sekundärmarknaden som en höjning av skuldräntorna och denna höjning kommer sannolikt att överföras också till Finlands lånekostnader.

Skuldsättningen måste bromsas

Under innevarande regeringsperiod har de offentliga utgifterna ökat kännbart, med cirka 30 miljarder euro. Två tredjedelar av utgiftsökningarna kan räknas som utgifter i samband med pandemin och en svagare säkerhetssituation i Europa, och dessa utgiftsökningar kan anses nödvändiga eller behövliga.

De offentliga utgifterna förväntas öka också efter de år som omfattas av planen för de offentliga finanserna, i synnerhet i och med att befolkningen åldras. Därför är det av största vikt att redan nu fundera över vad som ingår i statens utgifter. Det är redan bråttom att prioritera utgifterna. Detta kan tyvärr inte utläsas i planen för de offentliga finanserna.

För närvarande ser det ut som om utgifterna för de offentliga finanserna ökar. Harmoniseringen av lönerna inom social- och hälsovårdsreformen medför kostnadstryck på statsfinanserna.

Enligt sakkunnigyttrandena tar den gröna omställningen tid och därför tjänar en alltför snabb förändring av de ekonomiska strukturerna inte målen för den gröna omställningen. I synnerhet är det viktigt att förstå förändringarnas konsekvenser för konkurrenskraften i förhållande till den finländska exportindustrins viktigaste konkurrentländer. I planen för de offentliga finanserna har man inte tagit ställning till möjligheterna att anpassa tidtabellerna för grön omställning till den rå-

Utlåtande EkUU 26/2022 rd
Avvikande mening 1

dande geopolitiska situationen eller till den europeiska inflationsutvecklingen, särskilt höjningen av energipriset.

Sysselsättningsgrad och produktivitet

Regeringens ekonomiska mål baserar sig på en hög sysselsättningsgrad. Den höga sysselsättningsgraden har dock inte synts på önskat sätt i den offentliga ekonomin. Enligt experterna medför dessutom många vidtagna sysselsättningsåtgärder betydande kostnader och har därför en svag nettoeffekt på de offentliga finanserna.

Ekonomiutskottet betonar att sysselsättningsåtgärdernas framgång bör mätas utifrån åtgärdernas totala effekter på de offentliga finanserna.

I den totala effekten ingår flera olika faktorer, varav en del är lätta att mäta (t.ex. sysselsättningsgrad) och en del svårt att mäta (t.ex. produktivitet). Det är ibland svårt att mäta de kvalitativa egenskaperna hos de arbetstillfällen som skapas individuellt, men sådana faktorer utgör en viktig ekonomisk helhetsbild.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.5.2022

Olli Immonen saf
Veikko Vallin saf

Utlåtande EkUU 26/2022 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Samlingspartiet är oroat över Finlands ekonomiska kriställighet och välfärdstjänsternas framtid. Finansieringsbasen för välfärdstjänsterna utmanas av befolkningens stigande medelålder och den minskande befolkningen i arbetsför ålder. Det anfallskrig som Ryssland inledde orsakade nya betydande utgiftstryck, som regeringen på behörigt sätt besvarade. För att finansiera dessa överraskande extra utgifter var regeringen dock inte beredd att prioritera utgifterna eller genomföra strukturella reformer som förbättrar hållbarheten i de offentliga finanserna. Endast en hållbar och växande ekonomi ger på lång sikt möjlighet att sörja för människornas välfärd, ekonomisk tillväxt och samhällets förmåga att svara på betydande utmaningar som klimatförändringen.

Efter denna plan för de offentliga finanserna är det klart vilket arv den ekonomiska politiken under regeringsperioden kommer att ha de kommande åren. Regeringen gav i sitt program sex centrala löften till medborgarna. Det centrala löftet i den ekonomiska politiken var att sluta leva på bekostnad av kommande generationer. Våren 2021 uppställdes som mål att stoppa ökningen av skuldkvoten inom den offentliga ekonomin i mitten av 2020-talet. Som metoder för att uppnå målet betraktades sysselsättningsåtgärderna, stärkande av förutsättningarna för ekonomisk tillväxt, förbättrande av produktiviteten inom den offentliga förvaltningen och en reform av social- och hälsovården. I planen för de offentliga finanserna för 2023—2026 föreslås dock inga åtgärder för att bryta skuldkvoten.

Skuldsättningen fortsätter på en mycket oroväckande nivå. Finland saknar en trovärdig plan på medellång sikt för att förhindra att de offentliga finanserna vittrar sönder. Enligt planen för de offentliga finanserna beräknas underskotten uppgå till nästan 7 miljarder euro varje år under hela ramperioden. Det finns inga planer på att förbättra underskottet i de offentliga finanserna.

Dessutom är det känt att trycket på skuldkvoten kommer att öka ytterligare under andra hälften av 2020-talet till följd av att de åldersrelaterade utgifterna ökar. Befolkningsutvecklingen i Finland förutspås fortsätta att vara mycket svag också på lång sikt. Utöver de ökade utgifterna försvagar befolkningens stigande medelålder ekonomins tillväxtmöjligheter, således den finansiella grunden för utgifterna.

Ökningen av utgifterna accelererar skuldsättningen

I början av valperioden uppvisade de offentliga finanserna ett stort strukturellt underskott. Ekonomin uppskattades öka i nästan potentiell takt 2019, men ändå fanns det en bestående obalans mellan inkomster och utgifter. Den ekonomiska tillväxten förväntades minska och skuldkvoten steg i accelererande takt. Trots detta ökade regeringen de permanenta utgifterna med 1,4 miljarder euro genast i början av valperioden. Inga motsvarande utgiftsnedskärningar eller inkomstökningar gjordes. Regeringen har påskyndat skuldsättningen under hela valperioden.

Enligt planen för de offentliga finanserna försvagar regeringens beslut om inkomster och utgifter under valperioden de offentliga finanserna med sammanlagt nästan tre miljarder euro ännu 2026.

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Avvikande mening 2

Regeringens beslut har försvagat de offentliga finanserna betydligt mer än de bestående utgiftsökningarna på 1,4 miljarder euro. Enligt planen för de offentliga finanserna fortsätter underskottet i statsfinanserna under hela ramperioden och ännu 2026 väntas ett underskott på närmare sju miljarder euro.

De utgiftsökningar som hänför sig till coronaepidemin eller Rysslands anfallskrig har varit godtagbara och har understötts av Samlingspartiet. Coronapandemin eller det anfallskrig som Ryssland startat förklarar dock inte den kraftiga skuldsättningen. Enligt ETLA:s uppskattning har beslut som ökar den beslutsbaserade skuldsättningen under valperioden fattats till ett belopp av närmare 30 miljarder euro. Av dessa är drygt tio miljarder euro andra utgifter än corona- eller säkerhetsrelaterade utgifter.

Trycket på att anpassa de offentliga finanserna ökar

Den ökande skulden ökar riskerna i den offentliga ekonomin och försvagar samhällets kriställighet. Den höga skuldsättningsnivån utsätter den offentliga ekonomin för ränterisker. Den långa period med låga räntor som inleddes efter finanskrisen håller på att ta slut och den snabba ökningen av räntorna har överraskat prognoserna. Enligt planen för de offentliga finanserna är ränteutgifterna nästa år nästan 800 miljoner euro högre än vad som uppskattades bara för ett år sedan. En betydande acceleration av skuldsättningen under valperioden ökar trycket på anpassning.

Regeringens centrala beslut fördjupar skuldproblemet. Inrättandet av en ny förvaltningsnivå kommer enligt olika uppskattningar kumulativt att öka de offentliga utgifterna i förhållande till basscenariot med 3—5 miljarder euro under de kommande åren. Social- och hälsovårdstjänsternas produktivitet kommer inte att förbättras, vårdköerna kommer inte att förkortas och kvaliteten på vården kommer inte att förbättras. Den plötsliga ökningen av behovet av försvarsutgifter ökar de nödvändiga temporära utgifterna i anslutning till materialanskaffningar samt de permanenta utgifterna. Dessutom hotar en höjning av räntenivån att accelerera ränteutgifterna under de kommande åren.

Stärkandet av de offentliga finanserna kommer att vara det viktigaste målet för den ekonomiska politiken under de kommande valperioderna. Resultaten av reformer som påskyndar sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten stärker ofta de offentliga finanserna först efter många år och resultaten är osäkra. En förutsättning för att den ekonomiska politiken ska vara trovärdig är att anpassningen av utgifter är ett centralt medel vid sidan av reformer som påskyndar den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen. En hög total skattenivå och en mycket hård beskattning av arbete jämfört med våra viktigaste konkurrentländer hindrar att skattehöjningar används som ett redskap för anpassning. Den ökade osäkerheten i världsekonomin och den ökade inflationen ökar riskerna för att skuldsättningsriskerna ökar i framtiden.

Rambudgeteringen måste stärkas

Budgetramarna fungerar som ett skydd för skattebetalarna mot okontrollerbar ökning av utgifterna. Den ekonomiska politikens trovärdighet baserar sig på att regeringen håller fast vid utgiftsnivån i början av valperioden. Oförutsedda utgifter i anslutning till coronapandemin flyttades förstärkt utanför ramarna. På samma sätt är behovet av att stärka försvaret och säkerheten till följd

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Avvikande mening 2

av Rysslands anfallskrig faktorer som budgettekniken av förståeliga skäl inte kan utgöra ett hinder för. Däremot får budgetramarna inte brytas i fråga om andra utgifter. Regeringen beslutade vid ramförhandlingarna 2020 höja ramarna med 900 miljoner euro för 2021 och 500 miljoner euro för 2022. Såväl Finlands Bank, rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken, statens revisionsverk som ett flertal sakkunniga har kritiserat de bristfälliga motiveringarna till beslutet.

Regeringen fattade vid ramförhandlingarna beslut om undantag från ramarna också för den återstående valperioden. På basis av den här utgifterna för försvaret, säkerheten och den gröna omställningen flyttats utanför ramen. Ramundantaget är alltför vagt avgränsat. Utanför ramarna kan på basis av den flyttas också sådana utgifter som inte kan motiveras med säkerhetssituationen och som normalt finansieras inom ramen. Ett onödigt vagt definierat undantag bidrar till att ytterligare undergräva ramsystemets trovärdighet. Det är uppenbart att regeringen under förevändning av ramundantaget har flyttat även sådana utgifter utanför budgetramarna som inte räcker till för den säkerhetspolitiska situationen.

Upprepade och svaga överträdelser av budgetramarna skapar ett behov av att reformera och stärka reglerna för den ekonomiska politiken. För att den ekonomiska politikens trovärdighet ska kunna återställas krävs det starkare ramar för att stoppa skuldsättningen. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken har i sina två föregående rapporter föreslagit ett parlamentariskt åtagande att anpassa den offentliga ekonomin så att skuldkvoten inom den offentliga ekonomin kan vända nedåt inom rimlig tid. Samlingspartiet anser att förslaget till ekonomisk politik är värt att understöda. Dessutom bör man i likhet med Sverige sätta upp en måttlig låg målnivå för skuldkvoten inom den offentliga ekonomin. Endast genom att säkerställa en hållbar offentlig ekonomi kan man på ett trovärdigt sätt hålla fast vid det offentliga servicelöftet.

Sysselsättning

Enligt regeringsprogrammet var målet att täcka bestående utgiftsökningar genom att stärka sysselsättningen före utgången av valperioden. De permanenta utgiftsökningarna genomfördes genast i början av valperioden. Sysselsättningsbesluten sköts dock upp upprepade gånger. Till slut beslutade regeringen våren 2020 slopa det mål som skrivits in i regeringsprogrammet. Målet var en sysselsättningsgrad på 75 procent före utgången av decenniet och en förstärkning av de offentliga finanserna med 1—2 miljarder euro före utgången av decenniet. Enligt statens revisionsverks utredning vidtar regeringen inte tillräckliga åtgärder för att uppnå målet.

Enligt Statens revisionsverk håller den offentliga ekonomin på att stärkas på lång sikt till följd av sysselsättningsbesluten med omkring 0—0,5 miljarder euro. Regeringen har i sin kalkyl inte beaktat beslut som minskar sysselsättningen och försvagar den offentliga ekonomin. I förhållande till hållbarhetsunderskottet på cirka 10 miljarder euro kan prestationen anses vara mycket liten. Med beaktande av regeringsprogrammets mål att balansera de offentliga finanserna före utgången av valperioden och å andra sidan de faktiska inkomst- och utgiftsbesluten, vars effekter försvagar de offentliga finanserna med sammanlagt cirka tre miljarder euro ännu 2026, kan regeringens ekonomi- och sysselsättningspolitik med fog anses ha misslyckats.

Vårt sysselsättningsmål bör vara 80 procent före 2025. Ökningen av sysselsättningsgraden har varit lovande under de senaste åren, men vi ligger fortfarande efter de övriga nordiska länderna.

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Avvikande mening 2

Trots den positiva utvecklingen av sysselsättningen uppvisar de offentliga finanserna ett kraftigt underskott. Utvecklingen understryker behovet av att sysselsättningsreformerna i framtiden verkligen stärker de offentliga finanserna. Vid bedömningen av sysselsättningsbeslutens konsekvenser bör man stödja sig på finansministeriets tillförlitliga bedömningar. Urvalet av metoder bör omfatta undanröjande av bidragsfallor inom den sociala tryggheten, stödjande av individuell jobbsökning, kompetensutveckling samt stärkande av flexibiliteten på arbetsmarknaden.

Tillväxt

Det stora problemet med de offentliga finanserna löses i slutändan genom tillväxt. Förekomsten av nordiska välfärdstjänster stöder sig på en fungerande, livlig marknadsekonomi. Finland har exempelvis enligt OECD:s rapport släpat efter när det gäller att locka investeringar i förhållande till de viktigaste konkurrentländerna. Fokus för tillväxtpolitiken bör ligga på en reform av FoUI-systemet, sysselsättningsreformer, en skattepolitik som sporrar till tillväxt samt en ökning av rättvis konkurrens.

Förutsättningarna för företagande bör stärkas genom bättre lagstiftning och ökad rättvis konkurrens. Genom att trygga verksamhetsbetingelserna för rättvis konkurrens stärks företagens incitament

Finland måste genomföra en skattereform för hållbar tillväxt. Tyngdpunkten i beskattningen bör flyttas från arbete och företagande till konsumtion och olägenheter. Skattebaserna ska vara täta och omfattande och beskattningen ska styras så neutralt som möjligt. Enligt planen för de offentliga finanserna har regeringens skattepolitik som helhet varit stramare. Den skärpta skattepolitiken och i synnerhet en linje som upprätthåller en mycket hård beskattning av arbete under valperioden förhindrar tillväxt. En skattereform som belönar näringsverksamhetens förutsättningar, risktagningens lönsamhet och flit kommer att vara en av den kommande regeringens viktigaste uppgifter. I synnerhet beskattningen av arbete bör lindras och likaså den skärpta marginalbeskattningen av arbete.

På kort sikt bör man koncentrera sig på att sätta fart på investeringarna och stärka sysselsättningen. Enligt finansministeriets uppskattning kommer minskningen av befolkningen i arbetsför ålder att bromsa upp den potentiella tillväxten redan under de närmaste åren. Enligt enkäter som genomförts för näringslivet är den största flaskhalsen för tillväxten tillgången på kompetent arbetskraft. Därför är det ytterst viktigt att arbetsmarknadsreformerna genomförs snabbt, att den arbetskraftsinvandring som leder till arbete ökar och att arbetskraften ökar.

Stärkandet av de offentliga finanserna har ett centralt samband med tillväxten. Ur företagens synvinkel är dagens underskott morgondagens skatt. De allt djupare underskotten minskar företagets vilja att investera. Därför försvagas tillväxtutsikterna av att Finland inte har någon plan för hur skuldsättningstrenden inom den offentliga ekonomin ska vändas nedåt.

Samlingspartiet har förbundit sig till den parlamentariska FoUI-arbetsgruppens mål att höja FoUI-satsningarna till 4 procent av bruttonationalprodukten. Att öka FoU-satsningarna är ett av de viktigaste sätten att skapa ekonomisk tillväxt på lång sikt. Regeringen har därför dragit tillbaka sina tidigare nedskärningar i FoUI-satsningarna, men planen för de offentliga finanserna

Utlåtande EkUU 26/2022 rd

Avvikande mening 2

innehåller inte en sådan tillväxtbana som skulle föra mängden satsningar mot målet. Samlingspartiet anser att satsningarna på FoUI bör ökas särskilt i fråga om grundforskning, företagens FoUI-verksamhet och stöd som förnyar näringsstrukturen. Forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten är långsiktig till sin karaktär och därför bör i synnerhet finansieringen av grundforskningen vara förutsägbar för flera år.

Det är nödvändigt att öka FoUI-satsningarna, men på kort sikt är det dock inte en lösning på den oroväckande ökningen av skuldkvoten inom den offentliga ekonomin. Enligt finansministeriets analys av den parlamentariska FoUI-arbetsgruppen är det inte möjligt att på kort sikt skapa ekonomisk tillväxt genom att öka FoUI-utgifterna. En nödvändig ökning av FoUI-utgifterna förutsätter därför att utgifterna prioriteras på annat håll.

Slutsatser

Samlingspartiet anser att de offentliga finanserna under de senaste åren har utsatts för hårt tryck, först på grund av den hälsokris som orsakades av coronan och sedan på grund av Rysslands anfallskrig. Samlingspartiet har understött omedelbara och nödvändiga tilläggssatsningar i anslutning till dessa kriser. Samtidigt har regeringen dock försummat att sörja för de offentliga finansernas hållbarhet på lång sikt.

Samlingspartiet är oroat över den ökande skuldsättningen till följd av regeringens utgiftsökningar. En försämring av den demografiska försörjningskvoten tillsammans med regeringens många utgiftsökningar ökar distinktionen mellan utgifter och inkomster. Den nu stigande räntenivån ökar ytterligare riskerna i de offentliga finanserna. I denna situation behövs det en trovärdig plan för att stoppa skuldsättningen för Finland.

Samlingspartiet oroar sig för ramförfarandets framtid. Den ekonomiska politikens trovärdighet också internationellt baserar sig på att regeringen kan sätta gränser för ökningen av utgifterna. Det är nödvändigt att stärka ramförfarandet och skapa ett handlingsutrymme för den offentliga ekonomin för att oförutsedda behov av utgiftsökningar framöver ska kunna finansieras inom ramar.

Samlingspartiet oroar sig för sysselsättningen och förutsätter åtgärder som höjer sysselsättningsgraden inom den närmaste framtiden. En höjning av sysselsättningsgraden till den nordiska nivån stärker de offentliga finanserna och främjar en hållbar ekonomisk tillväxt. Regeringens beslut som påverkar sysselsättningen har varit otillräckliga. De viktigaste uppgifterna under den kommande riksdagsperioden är ogjorda arbetsmarknadsreformer och undanröjande av bidragsfällor.

Samlingspartiet anser att det bästa sättet att öka finländarnas välfärd och lösa problem som gäller den offentliga ekonomin är den ekonomiska tillväxten. Därför efterlyser Samlingspartiet strukturella reformer som påskyndar den ekonomiska tillväxten vid sidan av enskilda politiska åtgärder.

Avvikande mening

Vi föreslår

Utlåtande EkUU 26/2022 rd
Avvikande mening 2

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.5.2022

Sanni Grahn-Laasonen saml
Janne Sankelo saml
Kai Mykkänen saml
Heikki Vestman saml